EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

RAAMATUKOGUDEVAHELINE LAENUTUS (RVL)
Põhimõtted ja üldnõuded

Interlibrary lending
Principles and general requirements

RRS 5:2008

Tallinn 2008

EESSÕNA

Raamatukogudevaheline laenutus (RVL) on raamatukogude poolt laialt kasutatav teenus, mis võimaldab tellida oma raamatukogus puuduvaid teavikuid teistest raamatukogudest, avades kasutajatele ligipääsu muude raamatukogude ressurssidele.

RVL-i teenuse osutamisel teevad raamatukogud koostööd paljude raamatukogudega nii Eestis kui ka välismaal. RVL-i süsteemi tõhusaks toimimiseks on vaja kokku leppida põhimõtetes ja üldnõuetes raamatukogudevahelisel suhtlemisel ning teha need kättesaadavaks kõigile raamatukogudele.

Soovitused oma riigis RVL-i süsteemi loomiseks ja tulemuslikuks toimimiseks on esitanud Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja -asutuste Liit IFLA dokumendis "Model National Interlibrary Loan Code" [6].

Käesolev standard on koostatud eespool mainitud IFLA dokumendi, 2007. a aprillini kehtinud raamatukogudevahelise laenutuse juhendi (RTL, 15.03.1999, 41, 552) ning eri tüüpi raamatukogude töötajate praktilise kogemuse põhjal.

Standard on mõeldud juhindumiseks kõigile Eesti raamatukogudele RVL-i teel teavikute ja koopiate tellimisel ning teiste raamatukogude RVL-i tellimuste täitmisel, samuti raamatukogu oma dokumentide (kasutuseeskirja, RVL juhendi jne) koostamisel.

KOOSTANUD Maria Luštšik (Tartu Ülikooli Raamatukogu), Margit Mikson (Eesti Rahvusraamatukogu), Külli Ots (Põlva Keskraamatukogu) ja Kristina Rallmann (Kaitsejõudude Peastaabi raamatukogu).

TOIMETANUD Sirje Nilbe (Eesti Rahvusraamatukogu)

HEAKS KIIDETUD 3. septembril 2008. a. kavandi kooskõlastusnõupidamisel, millest võtsid osa Balti Kaitsekolledži Raamatukogu, Eesti Panga Raamatukogu, Harju Maakonnaraamatukogu, Kultuuriministeeriumi, Lääne-Virumaa Keskraamatukogu, Lääne-Virumaa Kutsekõrgkooli Raamatukogu, Sisekaitseakadeemia Raamatukogu, Tallinna Keskraamatukogu, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu, Viljandi Linnaraamatukogu ja Võrumaa Keskraamatukogu esindajad.

KINNITATUD Eesti Rahvusraamatukogu peadirektori käskkirjaga 12. septembril 2008. aastal nr 47

STANDARDIT LEVITAB Eesti Rahvusraamatukogu

ICS: 01.120.40 Infoteadused
Võtmesõnad: raamatukogudevaheline laenutus, RVL tellimused

Autoriõigus, Eesti Rahvusraamatukogu 2008

ISSN 1736-7662

RAAMATUKOGUDEVAHELINE LAENUTUS (RVL)
Põhimõtted ja üldnõuded

1 KÄSITLUSALA

Käesolev standard sätestab raamatukogudevahelise laenutuse (RVL) põhimõtted ning üldnõuded RVL-i teel teavikute ja koopiate tellimisele ning teistelt raamatukogudelt saadud tellimuste täitmisele, olenemata raamatukogu tüübist.

Standardi sätteid võib täiendada ja täpsustada sellekohaste juhenditega.

2 TERMINID JA MÄÄRATLUSED

Käesolevas standardis kehtivad järgnevad terminid ja määratlused.

2.1 teavik
mis tahes materiaalne objekt, millele on talletatud informatsioon

2.2 koopia
trükise või selle osa jäljend

2.3 raamatukogudevaheline laenutus, RVL
raamatukoguteenus, mis seisneb raamatukogus puuduva teaviku või koopia tellimises teisest raamatukogust

2.4 tellija-raamatukogu
raamatukogu, kes tellib oma kasutaja soovil teaviku või koopia teisest raamatukogust

2.5 täitja-raamatukogu
raamatukogu, kes saadab tellija-raamatukogu tellimuse alusel oma kogust teaviku või koopia

2.6 kasutaja
lugeja, kes soovib saada RVL-i teenust

3 PÕHIMÕTTED

3.1 Raamatukogudevahelise laenutuse eesmärk on teha kasutajale kättesaadavaks ka need kodu- ja välismaised teavikud, mis tema poolt külastatavas raamatukogus puuduvad.

RVL-i teel on võimalik tellida teavikuid ajutiseks kasutamiseks ja koopiaid, mis tagastamisele ei kuulu.

3.2 RVL-i teenust osutavad kõik Eesti raamatukogud olenemata tüübist.

Teenuse osutamine ja selle tingimused (sh rahalised kohustused ja makseviisid) tuleb avalikustada (vt teatmelisa A).

> Märkus. Raamatukogudevahelisel kokkuleppel võidakse rakendada muid, käesolevast standardist erinevaid tellimis- ja täitmisviise.

3.3 Igal raamatukogul on õigus tellida teavikuid RVL-i teel mis tahes Eesti või välismaa raamatukogust.

3.4 Tellimisel välismaa raamatukogudest tuleb juhinduda Rahvusvahelise Raamatukoguühenduste ja -asutuste Liidu (IFLA) rahvusvahelise RVL-i reeglitest [5].

3.5 RVL-i teel üldjuhul ei laenutata:

– heli- ja videosalvestisi

– kaarditeavikuid

– käsikirju ja käsikirja õigustes avaldatud materjale (sh diplomi-, bakalaureuse- ja magistritööd)

– perioodikaväljaandeid

– sundeksemplare ja arhiivkogu teavikuid

– suureformaadilisi raamatuid

– teatmeteoseid.

Eeltoodud loetelu võivad raamatukogud muuta vastavalt oma võimalustele.

3.6 RVL-i teenuse eest riigisiseselt teenustasu ei rakendata.

3.7 Vastavalt raamatukogus või raamatukogule kehtestatud korrale kaetakse postikulud raamatukogu või kasutaja kulul.

Võimalusel tuleks rakendada IFLA soovitust [6] raamatukogudevaheliste arvelduste vältimiseks, kokku leppides, et teavikute ja koopiate saatmiskulud tasub täitja-raamatukogu ning teaviku tagastamise kulud tellija-raamatukogu.

3.8 Koopia valmistamise eest võib täitja-raamatukogu nõuda tasu vastavalt raamatukogus kehtivale hinnakirjale.

3.9 RVL-i teel tellitud teavikud on kohalkasutuseks, kui täitja-raamatukogu on nii määranud.

3.10 RVL-i teel elektrooniliselt saadud artiklikoopiast tehakse kasutajale koopia paberkandjal, mille järel elektrooniliselt saadud koopia fail kustutatakse arvutist.

Elektroonilisel kujul võib kasutajale artikleid edastada täitja-raamatukogu loal.

3.11 Posti teel saadetavad ja tagastatavad teavikud pakitakse turvapakendisse ning vormistatakse tähtsaadetisena (maksikirjana).

3.13 RVL-i nõustamiskeskused on Eesti Rahvusraamatukogu ja Tartu Ülikooli Raamatukogu.

RVL-i nõustamiskeskused osutavad raamatukogudele abi teavikute bibliograafiliste andmete ja leidumuse väljaselgitamisel, välismaa raamatukogudest tellimisel, raamatukogutöötajate RVL-i alasel koolitamisel jms.

4 TELLIMUSTE ESITAMINE

Tellimuste esitamisel tuleb lähtuda raamatukogudevahelise laenutuse põhimõtetest (vt jaotis 3) ja järgmisest.

4.1 Raamatukogu tellib teavikud kasutaja tellimuse alusel.

Tellimuse esitamisega võtab kasutaja endale kohustuse kanda teaviku tellimisega seotud kulud.

4.2 Tellija-raamatukogu peab kontrollima ja täpsustama tellitava teaviku bibliograafilisi andmeid ning leidumust teistes raamatukogudes elektronkataloogide jt otsinguallikate abil.

4.3 Iga teaviku või koopia kohta täidab tellija-raamatukogu eraldi tellimisvormi.

4.4 Tellitava teaviku kohta märgitakse autor, pealkiri, ilmumiskoht ja -aasta ning standardnumber. Mitmeosalise teose puhul märgitakse ka soovitud köite number (vt teatmelisa B).

4.5 Tellitava koopia kohta märgitakse artikli autor ja pealkiri, samuti allika (ajakirja, ajalehe, kogumiku) nimetus, aasta, number ja leheküljenumbrid (vt teatmelisa C).

4.6 Andmed teaviku kohta esitatakse keeles, milles teavik on ilmunud. Kirillitsas andmed võib teisendada ladina kirja.

Kui mingil põhjusel pole võimalik andmeid esitada keeles, milles teavik on ilmunud, tuleb märkida, mis keeles teavikut või koopiat soovitakse.

4.7 Tellimus peab sisaldama tellija-raamatukogu täpse postiaadressi ja kontaktandmed (e-posti aadress, telefon jm).

Tellimisvormide näidiseid vt teatmelisad B ja C.

4.8 Tellija-raamatukogu peab kasutajalt saadud tellimuse edastama 1–2 tööpäeva jooksul.

4.9 Tellimuse esitamisel tuleb eelistada kiiremaid mooduseid: tellimisvormi täitmine täitja-raamatukogu veebisaidil, tellimuse saatmine e-posti teel, faksiga jm.

5 TELLIMUSTE TÄITMINE

Tellimuste täitmisel tuleb lähtuda raamatukogudevahelise laenutuse põhimõtetest (vt jaotis 3) ja järgmisest.

5.1 Teisest raamatukogust saadud RVL-i tellimus tuleb täita üldjuhul 2 tööpäeva jooksul tellimuse saamisest, või informeerida tellija-raamatukogu selle mittetäitmise põhjustest.

5.2 Kui teavik on välja laenutatud, võib täitja-raamatukogu panna tellimuse järjekorda, kui tellija-raamatukogu seda soovib**.**

5.3 Kui tellimuse saanud raamatukogust soovitud teavik puudub, aga on teada, millisest raamatukogust seda on võimalik saada, tagastatakse tellimus koos informatsiooniga teaviku asukoha kohta.

5.4 Juhul, kui teaviku või koopia kasutamisega kaasnevad piirangud seoses autoriõiguse- või litsentsitingimustega, peab täitja-raamatukogu teaviku saatmisel tellija-raamatukogu sellest informeerima.

5.5 Teaviku kasutamise tähtaja määrab täitja-raamatukogu. Tähtaja määramisel tuleb arvestada teaviku saatmisele, kasutamisele ja tagastamisele kuluvat aega.

Tähtaja pikendamise võimaluses lepitakse kokku eraldi.

5.6 Saadetavale teavikule lisatakse andmed tagastamistähtpäeva ja tagastamise aadressi kohta ning tellimuse number.

6 TEAVIKUTE TAGASTAMINE

Teaviku tagastamisel tuleb lähtuda raamatukogudevahelise laenutuse põhimõtetest (vt jaotis 3) ja järgmisest.

6.1 RVL-i teel laenutatud teavikute säilivuse ja õigeaegse tagastamise eest vastutab tellija-raamatukogu.

6.2 Tellitud teaviku kaotamisel või rikkumisel asendab tellija-raamatukogu selle sama teavikuga või tasub selle maksumuse vastavalt täitja-raamatukogu poolt määratud hinnale.

7 STATISTIKA KOGUMINE

Statistikat RVL-i kohta kogutakse riiklike statistiliste vaatluste loetelus vastavale raamatukogutüübile ette nähtud näitajate osas.

Lisa A (teatmelisa)
RVL-i teenuse kirjeldus

Kirjeldus raamatukogu veebisaidil ja/või teabematerjalina raamatukogus peaks sisaldama vastuseid järgnevatele küsimustele.

1. Milliseid teavikuid laenutatakse / ei laenutata RVL-i teel?

2. Kui pikaks ajaks teavikut laenutatakse (nt üheks kuuks; kaheks nädalaks)?

3. Kas laenutuse tähtaega saab / ei saa pikendada?

4. Kui teavik on välja laenutatud, kas tellimus pannakse / ei panda järjekorda?

5. Mis kujul saab koopiat tellida (nt paberkoopia, digitaalkoopia)?

6. Millisest elektroonilisest andmebaasist tuleb kontrollida teaviku leidumust täitja-raamatukogus (nt ESTER)?

7. Missugused kulud tuleb kanda tellija-raamatukogul (nt postikulud vastavalt tegelikule hinnale, koopia ühe lk maksumus)?

8. Kuidas saab maksta tellimusega seotud kulude eest (nt maksmisviis, ettemaks, teatud perioodi jooksul täidetud tellimused)?

Maksmisviisid:

9. Kuidas tellimust esitada (nt elektroonilise vormi täitmine veebisaidil, e-post, faks, telefon)?

Kirjeldus võib sisaldada ka muid andmeid.

Lisa B (teatmelisa)
Näidisvorm raamatukogule teaviku tellimiseks RVL-i teel

ANDMED TEAVIKU KOHTA

Autor:[1]_____

Pealkiri[1]: _____

Ilmumiskoht: _____

Ilmumisaasta[1]: _____

Köide[1]: _____

ISBN/ISMN/ISSN:_____

Lisateave: (nt keel, sv teavikut kuni…)/

Muud andmed, mida soovite täpsustuseks lisada_____

TELLIJA-RAAMATUKOGU

Nimi[1]: _____

Raamatukogu identifitseeriv number või tähis: _____

Aadress[1]: _____

Telefon: _____

E-post[1]: _____

Töötaja nimi[1]: _____

ARVE MAKSJA[2]:

Nimi[1]: _____

Aadress[1]: _____

Kontaktisik (nimi, tel, e-post)[1]: _____

[1] Kohustuslik täita.
[2] Kui selleks ei ole tellija-raamatukogu.

Lisa C (teatmelisa)
Näidisvorm raamatukogule koopia tellimiseks RVL-i teel

ANDMED TEAVIKU KOHTA

Autor[3]:_____

Pealkiri[3]: _____

Ajakiri / ajaleht / kogumik[3]: _____

Ilmumisaasta, köide, nr, lk-d[3]: _____

Lisateave / Muud andmed, mida soovite täpsustuseks lisada_____

Koopia valmistamise viis:
- ☐ paberkoopia
- ☐ digitaalkoopia

TELLIJA-RAAMATUKOGU

Raamatukogu nimi[1]:_____

Raamatukogu identifitseeriv number või tähis: _____

Aadress[1]: _____

Telefon: _____

E-post[1]: _____

Töötaja nimi[1]: _____

ARVE MAKSJA[4]:

Nimi[1]: _____

Aadress[1]: _____

Kontaktisik (nimi, tel, e-post)[1]: _____

[3] Kohustuslik täita.
[4] Kui selleks ei ole tellija-raamatukogu.

Lisa D (teatmelisa)
Näidisvorm kasutajale teaviku või koopia tellimiseks RVL-i teel

Andmed teaviku kohta

Autor[5]:_____

Pealkiri[5]: _____

Ilmumiskoht: _____

Ilmumisaasta[5]: _____

Köide[5]: _____

ISBN/ISMN/ISSN:_____

Märkused / Lisateave: (nt keel, sv teavikut kuni…)/ Muud andmed, mida soovite täpsustuseks lisada_____

Andmed koopia kohta

Autor[5]:_____

Pealkiri[5]: _____

Ajakiri / ajaleht / kogumik[5]: _____

Ilmumisaasta, köide, nr, lk-d[5]: _____

Muud andmed, mida soovite täpsustuseks lisada _____

Koopia valmistamise viis:

☐ paberkoopia ☐ digitaalkoopia

Olen teadlik, et tellimuse esitamisega olen võtnud endale kohustuse tasuda tellimisega seotud kulud (postikulud, koopia valmistamise kulud) ning nõustun need tasuma.

☐

Samuti olen teadlik, et tellitud teaviku kaotamisel või rikkumisel tuleb see asendada sama teavikuga või tasuda selle maksumus vastavalt raamatukogu esitatud nõudele.

☐

Nõustun teaviku kasutamisel piirangutega, mis tulenevad autoriõigusest või litsentsitingimustest. Olen teadlik, et tulenevalt autoriõiguse seadusest (RT 1992, 49, 615; RT I 2008, 18, 123) on teose kopeerimine lubatud üksnes isiklikeks vajadusteks või õppe-, uurimis- või teadustöö eesmärgil. Teose kopeerimine muul, sh ärilisel eesmärgil, on lubatud autori, teda esindava organisatsiooni või õiguste omaja kirjalikul loal.

☐

KASUTAJA ANDMED

Ees- ja perekonnanimi:[5]_____

Raamatukogukaardi number: _____

Telefon[5]: _____

E-post[5]: _____

[5] Kohustuslik täita.

Kasutatud kirjandus

[1] Rahvaraamatukogu seadus (RT I 1998, 103, 1696; 2007, 19, 93)

[2] Raamatukogudevahelise laenutuse juhend, kultuuriministri määrus 1. märtsist 1999 nr 7 (RTL, 15.03.1999, 41, 552), kehtetu.

[3] Australian Interlibrary Resource Sharing Code
Vt http://www.alia.org.au/interlibrary lending

[4] Guidelines for Best Practice in Interlibrary Loan and Document Delivery. IFLA, 2007
Vt http://www.ifla.org/VI/2/p3/Guidelines_ILDD-en.htm

[5] International Lending and Document Delivery: Principles and Guidelines for Procedure. IFLA, 2001
Vt http://www.ifla.org/VI/2/p3/ildd.htm

[6] Model National Interlibrary Loan Code. IFLA, 2000
Vt http://www.ifla.org/VI/2/p3/model.htm